

An illustration of a young boy with dark hair, wearing a striped shirt, sitting on a large red book. He is holding a yellow bird made of newspaper. To the left, there is a wire cage. The background is a textured, light-colored surface.

MODEL SZKOLENIOWY DLA NAUCZYCIELI PRZYGOTOWUJĄCYCH SIĘ DO ZAWODU

JAK PODEJMOWAĆ TEMATYKĘ
NIERÓWNOŚCI POPRZECZ
LITERATURĘ DZIECIĘCĄ I
PODEJŚCIE INTERSEKCJONALNE

Projekt Zoom Out

Projekt [Zoom Out](#) zakłada podejście do literatury dziecięcej z perspektywy intersekcjonalnej, którego celem jest rozwijanie u uczniów krytycznego myślenia na temat nierówności.

Założenie projektu opiera się na perspektywie intersekcjonalnej, czyli analizie tego, w jaki sposób różne wymiary nierówności (między innymi płeć, pochodzenie, status społeczny, różnorodność w funkcjonowaniu...) wzajemnie przenikają się i wpływają na nasze doświadczenia.

W przeciwieństwie do idei cenzurowania i przepisywania klasycznych dzieł literackich projekt zakłada podejmowanie tematyki nierówności traktując literaturę jako punkt wyjścia do prowadzenia wartościowej i pogłębionej rozmowy z uczniami. Istotnym elementem metodologii jest również współtworzenie materiałów edukacyjnych poprzez dialog i współpracę szkół, organizacji, spółdzielni edukacyjnych czy uniwersytetów.

W ramach projektu Zoom Out opracowano ten **model szkoleniowy dla nauczycieli przygotowujących się do zawodu.**

Analiza potrzeb

Przyszli nauczyciele potrzebują solidnych podstaw metodycznych, ponieważ wielu z nich wciąż rozwija swoją wiedzę pedagogiczną oraz pewność siebie w pracy z uczniami. Korzystają z uporządkowanych możliwości ćwiczenia interpretacji, prowadzenia dyskusji oraz krytycznej refleksji w bezpiecznym i wspierającym środowisku edukacyjnym.

W celu lepszego przygotowania przyszłych nauczycieli do wykonywania zawodu wskazane jest zapewnienie im kontaktu z autentycznymi przykładami złożonych lub trudnych sytuacji występujących w klasie, a także wyposażenie ich w praktyczne strategie skutecznego reagowania na takie wyzwania. Potrzebują oni również wskazówek dotyczących tego, jak w sposób dostosowany do wieku i etapu rozwoju dzieci podejmować zagadnienia interseksjonalności oraz nierówności społecznych.

Celem tego modelu szkoleniowego jest wspieranie przyszłych nauczycieli w rozwijaniu pewności siebie, kompetencji oraz krytycznej świadomości, niezbędnych do podejmowania tematów różnorodności, włączania społecznego i nierówności z wykorzystaniem literatury dziecięcej.

Cele

Szkolenie ma na celu

- ukazanie, w jaki sposób intersekcjonalność wpływa na literaturę dziecięcą oraz doświadczenia dzieci;
- połączenie wiedzy teoretycznej i akademickiej z autentycznymi sytuacjami występującymi w praktyce szkolnej;
- zapoznanie uczestników z metodologią Zoom Out oraz stosowanymi w niej podejściami;
- zachęcenie przyszłych nauczycieli do świadomego i pewnego wykorzystywania Toolboxa oraz powiązanych z nim materiałów edukacyjnych, wykraczających poza wymagania podstawy programowej;
- przygotowanie uczestników do reagowania na pytania dzieci, stereotypy, emocjonalne reakcje oraz kwestie wrażliwe związane z rasą, płcią, różnorodnością i nierównościami społecznymi.

Przewidywane efekty

Po zakończeniu szkolenia uczestnicy będą potrafili:

- z większą pewnością prowadzić dyskusje dotyczące wrażliwych lub złożonych zagadnień społecznych;
- interpretować literaturę dziecięcą z wykorzystaniem inkluzywności i krytycznego myślenia;
- rozumieć założenia podejścia intersekcjonalnego stanowiącego podstawę projektu Zoom Out;
- wykorzystywać zasoby Toolboxa podczas praktyki pedagogicznej;
- stosować praktyczne strategie wspierające reagowanie na pytania dzieci, przeciwdziałanie stereotypom oraz budowanie inkluzywnej dynamiki pracy w grupie.

Struktura szkolenia i metody pracy

Struktura szkolenia

Sesja 1	Intersekcjonalność i literatura dziecięca	60'
Sesja 2	Metodologia, podejścia i wyzwania	60'
Sesja 3	Toolbox w praktyce	60'

Struktura szkolenia i metody pracy

Szkolenie zostało zaprojektowane jako trzygodzinny program o elastycznej strukturze, którą można dostosować do konkretnego kontekstu oraz dostępnych ram czasowych. Każda sesja powinna rozpoczynać się od aktywności wprowadzającej lub pytania skłaniającego do refleksji, aby zachęcić uczestników do aktywnego udziału i zaangażowania.

W miarę możliwości należy zachować integralność części metodycznej i praktycznej szkolenia. Jeśli konieczne jest skrócenie czasu jego realizacji, zmiany powinny dotyczyć przede wszystkim części wprowadzających, a nie elementów poświęconych metodologii czy działaniom praktycznym.

60'

Sesja I: Intersekcjonalność i literatura dziecięca

Kluczowe pytania do dyskusji:

- Czym jest intersekcjonalność?
- Czy spotkaliście się z przykładami nierówności w swojej społeczności, szkole lub codziennym życiu?
- Dlaczego intersekcjonalność jest istotna w literaturze dziecięcej?
- Czy potraficie wskazać przykłady książek dla dzieci, które utrwalają stereotypy?
- W jaki sposób literatura dziecięca może służyć do podejmowania dyskusji na temat problemów społecznych?
- Jak literatura może wspierać rozwój empatii oraz krytycznego myślenia?

Zoom Out jako innowacyjne podejście w edukacji

Prezentacja projektu i wypracowanych zasobów:

- Podręcznik
- Kolekcja Obiecujących Praktyk
- Toolbox
- Animacje (zalecane do wykorzystania jako element wprowadzający przed każdą sesją)

60' Sekcja II: Metodologia, podejścia i wyzwania

Kluczowe pytania do dyskusji:

Jakie wyzwania mogą pojawić się podczas omawiania z dziećmi tematów wrażliwych?

Facylitacja

Dynamika grupy klasowej

Reakcje emocjonalne

W jaki sposób nauczyciele mogą tworzyć bezpieczną i włączającą przestrzeń do prowadzenia takich rozmów?

Atmosfera w klasie

Zaufanie

Szacunek

Otwartość

Które tożsamości lub perspektywy są najczęściej nieobecne lub niedostatecznie reprezentowane w literaturze dziecięcej?

Reprezentacja

Różnorodność

Niewidoczne lub marginalizowane perspektywy

W jaki sposób podejście intersekcyjne może zmienić interpretację opowiadania lub książki?

Krytyczne myślenie

Mnogość perspektyw

Alternatywne interpretacje

Jakie strategie mogą stosować nauczyciele, aby pomóc dzieciom rozpoznawać stereotypy i uprzedzenia obecne w tekstach?

Pytania naprowadzające

Refleksyjny dialog

Narzędzia rozwijające krytyczne podejście do tekstu

60'

W jaki sposób rozmowy o tożsamości, różnorodności i sprawiedliwości można dostosować do różnych grup wiekowych?

Podjęcie dostosowane do etapu rozwojowego dziecka

Inkluzywna komunikacja

Jaką rolę odgrywają ilustracje w kształtowaniu dziecięcego postrzegania bohaterów oraz rzeczywistości społecznej?

Umiejętność analizy obrazu

Ukryte przekazy i interpretacja

W jaki sposób nauczyciele mogą wspierać dzieci, gdy treść opowieści podważa ich dotychczasowe przekonania lub wyobrażenia?

Refleksja

Wsparcie emocjonalne

Otwarty dialog

Zoom Out jako innowacyjne podejście w edukacji

Ta sesja wprowadza metodologię Zoom Out jako praktyczną odpowiedź na wyzwania, które nauczyciele mogą napotkać podczas omawiania w klasie wrażliwych lub złożonych zagadnień społecznych.

Szczególną uwagę należy zwrócić na:

- zasady pedagogiczne leżące u podstaw tej metodologii,
- kluczowe strategie dydaktyczne i facylitacyjne,
- Toolbox jako praktyczny punkt wyjścia do wdrażania metodologii,
- informacje zwrotne oraz doświadczenia nauczycieli i edukatorów, którzy testowali materiały,
- wiedzę praktyczną oraz wnioski wynikające z wdrożeń w warunkach szkolnych.

Celem nie jest dostarczanie gotowych, preskryptywnych rozwiązań dydaktycznych, lecz raczej inspirowanie, wspieranie i wzmacnianie przyszłych nauczycieli w krytycznym i pewnym angażowaniu się w praktyki edukacji włączającej.

60' **Sesja III: Toolbox w Praktyce**

Głównym celem trzeciej sesji jest aktywne zaangażowanie uczestników w pracę z jednym z zasobów Toolboxa.

Zalecenia dotyczące realizacji:

- Należy wybrać zasób zawierający działania o charakterze współpracy lub pracy grupowej, aby uczestnicy mogli dogłębnie poznać metodologię.
- Jeśli uczestnicy mają testować materiały samodzielnie w roli nauczyciela, należy udostępnić zasoby przed szkoleniem, aby zapewnić odpowiedni czas na przygotowanie.
- Alternatywnie można zorganizować dodatkową, jedno godzinną sesję uzupełniającą, podczas której uczestnicy przetestują materiały i dokonają refleksji nad ich zastosowaniem.
- W przypadku braku możliwości zorganizowania sesji follow-up, uczestnicy mogą zostać poproszeni o wykonanie krótkiego zadania refleksyjnego lub twórczego, na przykład:
 - o Przegląd i analiza narzędzia z Toolboxa
 - o Projektowanie uzupełniających tywności dydaktycznych
 - o Dostosowanie materiałów do różnych grup wiekowych ub kontekstów edukacyjnych

Zadania powinny w miarę możliwości pozostawać praktyczne, angażujące oraz oparte na współpracy.

Rola nauczyciela

W podejściu Zoom Out nauczyciel nie jest traktowany jako jedyny autorytet ani „sędzia” interpretacji. Zamiast tego pełni rolę:

- facylitatora dialogu
- przewodnika i mediatora
- osoby zadającej pytania refleksyjne
- twórcy bezpiecznego i opartego na wzajemnym szacunku środowiska uczenia się
- osoby umożliwiającej prezentowanie i uwzględnianie wielu perspektyw oraz interpretacji

Wyzwania i rozwiązania

Wyzwanie	Możliwe rozwiązanie
Obawa przed powiedzeniem czegoś niewłaściwego	Stosowanie pytań naprowadzających i technik dialogu refleksyjnego
Niepewność podczas poruszania trudnych tematów	Postępowanie krok po kroku według ram metodologicznych
Ograniczony czas	Skupienie się na kluczowych działaniach i rozłożenie zasobów na kilka sesji
Zróznicowanie w czytaniu czy stopniu aktywizacji w grupie	Wykorzystywanie zróżnicowanych form aktywizacji (np. rysowanie, dyskusja, odgrywanie ról, współpraca w grupie)

Materiały

- *Od strony do kontekstu społecznego. Przewodnik po podejściu do nierówności z perspektywy interseksyjnej, poprzez literaturę dziecięcą* <https://www.zoomoutproject.eu/pl/podrecznik/>
- *Toolbox. Praktyczne zasoby edukacyjne wspierające odkrywanie potencjału europejskiej literatury dziecięcej.* <https://www.zoomoutproject.eu/pl/toolbox-pl/>
- Animacja 1 “Do czego służy książka?” <https://www.youtube.com/watch?v=bulKpvzBcwY&list=PL7V3pxljKAJfjnhjDL2EQvrvx63MFkViY&index=1>
- Animacja 2 “Możesz to zrobić...lub nie” <https://www.youtube.com/watch?v=k93A7M3Glbs&list=PL7V3pxljKAJfjnhjDL2EQvrvx63MFkViY&index=2>
- Animacja 3 “Zoom Out: Projekt o literaturze i nierównościach” <https://www.youtube.com/watch?v=QTTOWrrKLXA&list=PL7V3pxljKAJfjnhjDL2EQvrvx63MFkViY&index=5>
- Ilustrowana książka (dostępna w językach: katalońskim, baskijskim, polskim i hiszpańskim)
- Zestaw ćwiczeń wspierających poznawanie różnorodności, odmienności oraz równości (uzupełnienie animacji i książeczki) <https://www.zoomoutproject.eu/pl/animacje/>
- Obiecujące praktyki (*Promising Practices Collection on children's literature and inequality*) <https://www.zoomoutproject.eu/promising-practices/>
- Plakaty podnoszące świadomość o nierównościach w szkołach <https://www.zoomoutproject.eu/pl/kampania/>
- Piosenka “Let the Books Be Earthquakes” <https://www.youtube.com/watch?v=5vBtmXUc4f8&list=PL7V3pxljKAJfFV22mouioSnzWTrBMjA1b&index=4>

Ocena i ewaluacja

Ważne jest mierzenie skuteczności szkolenia pod kątem realizacji założonych celów edukacyjnych oraz wprowadzanie niezbędnych usprawnień i modyfikacji służących jego doskonaleniu.

Prosimy o udzielenie odpowiedzi na poniższe pytania wybierając odpowiednią cyfrę ze skali od 1 do 5, gdzie:

1 = zdecydowanie się nie zgadzam | 2 = nie zgadzam się | 3 = nie mam zdania | 4 = zgadzam się | 5 = zdecydowanie się nie zgadzam

- **Przejrzystość treści:** Materiały i wyjaśnienia były przejrzyste i łatwe do zrozumienia.
- **Praktyczny aspekt:** Treść warsztatów jest użyteczna i możliwa do wprowadzenia w mojej praktyce nauczycielskiej.
- **Zainteresowanie tematem:** Jestem zainteresowany/a włączeniem intersekcyjności do mojej praktyki nauczycielskiej.
- **Możliwość aktywnego udziału:** Podczas warsztatów miałem/am wystarczająco możliwości do zaangażowania się i podzielenia doświadczeniem.
- **Nauka:** Po warsztatach lepiej rozumiem pojęcie intersekcyjności.
- **Organizacja:** Struktura i organizacja szkolenia były efektywne.
- **Ramy czasowe:** Czas trwania poszczególnych sesji był odpowiedni.
- **Oczekiwania:** Szkolenie spełniło moje potrzeby i oczekiwania.
- **Ogólna satysfakcja:** Jestem ogólnie zadowolony/a ze szkolenia.

Pytania otwarte:

- Co najbardziej podobało się Pani/ Panu w szkoleniu?
- Co najmniej podobało się Pani/ Panu w szkoleniu?
- Jakie tematy lub obszary chciałby/ aby Pan/Pani pogłębić w kontekście dzisiejszego szkolenia?
- Czy ma Pan/Pani dodatkowe komentarze lub sugestie dotyczące tego, w jaki sposób możemy udoskonalić nasze szkolenie?

zoom out

intersectionality
and children's books

This project has been funded with support from
the European Commission.

This publication [communication] reflects the
views only of the author, and the Commission
cannot be held responsible for any use which may
be made of the information contained therein.

